

בין משה ליהושע
הרב מואיז נבון

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כב עמוד ב

אמר רב אדא ברבי חנינא: אלמלא לא חטאו ישראל - לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, ...

במדבר פרק כז

~ ירושת בנות צלופחד ~

(א) ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחסלה ומלכה ותרצה: (ב) ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: (ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יקוק בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: (ד) **למה יגרע** שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן בתנה לנו אחרת בתוך אחי אבינו: (ה) **ויקרב משה את משפטן לפני יקוק:** ט

במדבר פרק ט - (א) וידבר יקוק אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים

בחדש הראשון לאמר: (ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו: (ג) בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במועדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו: (ד) וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח: (ה) ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יקוק את משה בן עשו בני ישראל: (ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: (ז) **וילאמו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה יגרע** לבלתי הקריב את קרבן יקוק במועדו בתוך בני ישראל: (ח) **וילאמו אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יקוק לכם:** ט

(ט) **וידבר יקוק אל משה לאמר:** (י) דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליקוק: (יא) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים לאכלהו: ... ט

(ו) **וילאמו יקוק אל משה לאמר:** (ז) כן בנות צלפחד דברת נתן ותתן להם אחרת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: ... ט

~ הכרזת סוף משה ~

(יב) וילאמו יקוק אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל: (יג) וראיתה אתה ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך: (יד) כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן: ט

~ מינוי יהושע ~

(טו) וידבר משה אל יקוק לאמר: (טז) יפקד יקוק אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה: (יז) אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יקוק פצאן אשר אין להם רעה: (יח) **וילאמו יקוק אל משה קח לדך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את דרך עליו:** (יט) והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתה אתו לעיניהם: (כ) ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יקוק על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: (כב) **ויעש משה כאשר צוה יקוק אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה:** (כג) ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יקוק ביד משה: ט

~ מי מריבה ~

במדבר כ

(יב) וילאמו יקוק אל משה ואל אהרן וען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: (יג) הפה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יקוק ויקדש בם: ט

- **רש"י במדבר פרק כ - לא דיברו אלא הכהו**
- **אבן עזרא במדבר פרק כ - לא דיברו אלא הכהו פעמיים**
- **שמונה פרקים לרמב"ם פרק ד - כעסו**
- **רמב"ן במדבר פרק כ פסוק ח - לא יחסו הנס לה'**

אות נפש [רב ידעיה מלוניל], המצוטט באריכות בפירוש שד"ל לתורה

כי כאשר נקהלו ישראל על משה ואהרן וביקשו המים, אע"פ שלא ביקשו אותם בדרך נכונה, אבל בריב ומצה, היתה התשובה הראויה להם להבטיחם על שאלתם ולומר להם: אל תיראו, כי לא ימית אתכם ואת מקניכם בצמא, הלא כילכל אתכם במן מ' שנה, והיכה צור ויזובו מים, ולא חסרתם דבר, לכן בה' אל תמרודו. מכל מקום ראוי לגעור בהם ולכהות על המריבה, לא שירפו ידיהם ויבהלו להשיב. כי מתנאי הנביא - מידת הגבורה, לא יחת ולא ישוב מפני כול. ושני הנביאים האלו אשר נשלמו במידות ובשכליות ורעו את העם מ' שנה במדבר, והם משה ואהרן, לא תמצא שהשיבו להם שום דבר בהקהלם עליהם על דבר המים, אבל רפו ידיהם, ומן המערכה נסו והלכו אל אוהל מועד מפני הקהל, כאמרו: "ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אוהל מועד ויפלו על פניהם" (פסוק ו'), ואמר אבן עזרא: "כדמות בורחים".

רב יהודה ראק, פרשת חוקת - מי מריבה

לפי פירוש זה, מובן היטב כיצד נאמר מחד "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל", ומאידך נאמר "ויקדש במ": מצופה ממשה ואהרן שהם יבטאו לעיני בני ישראל את אמונתם בה', ובכך יקדישו אותו בפומבי. כיוון שהם לא נהגו כך, ה' היה צריך להתקדש באופן אחר - על ידי האות והמופת של הוצאת המים מן הסלע. אמנם האות נעשה על ידי משה, ונמצא שמשה אכן השתתף בקידוש ה' שארע בפועל, אך לא על ידי ביטוי אמונתו, כפי שנדרש ממנו. כשלו זה הוא שגרם שתנטל ממנו ההנהגה ותמסר בידי יהושע. כנראה שלחזוק האמונה באמצעות אותות ומופתים היה תפקיד בשעתו, בעת יציאת מצרים [ראה שמות ד'], אך עתה יש צורך באמונה עמוקה יותר, אשר הדרך אליה היא באמצעות דיבור וחינוך ולא באמצעות אותות ומופתים. משה, שכנראה איננו מסוגל לדרך חינוכית זו, איננו יכול להיות המנהיג של עם ישראל בארצו.

~ הקשר לבנות צלופחד ~

רב קידר, תורת אוהל, כרך ב', דף תתיג

הנהגה ניסית ותורה מן השמים כרוכים זה בזה, ומבטאים יותר מכל, את הנהגת ישראל בזמן משה – "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פנפי נשפים ואבא אתכם אלי: ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ... " (שמות יט, ד-ה).

תלמוד בבלי מסכת תמורה דף טז עמוד א

אמר רב יהודה אמר שמואל: שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע: שאל! א"ל: לא בשמים היא.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת תמורה דף טז עמוד א

א"ל ליהושע שאל א"ל לא בשמים כו' ר"ל שאל מן השמים ויודיעך ההלכות ששכחת והשיב "לא בשמים היא" דמשמת משה לא נתנה התורה לשאל ספיקתיה מן השמים דלכך נקראת תורת משה אבל נתנה להכריע בספקות ע"פ הרוב כדן תורת משה דקאמר לעיל והוא הענין בעצמו שהשיבו שמואל ופנחס דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה דהיינו משמת משה לא ניתן לשום נביא לחדש מן השמים אלא ניתנה לחכמים אם לטמא אם לטהר ע"פ הרוב והא דלא נקט נמי גבי יהושע מה"ט דאין נביא רשאי כו' דמקרא יליף לה ברפ"ק דמגילה מדכתיב אלה המצות גוי' י"ל משום דיהושע גופיה שמען כבר מפי משה אלא ששכחן ולא הוה חידוש דבר כ"כ דבכלל אלה המצות גוי' הוא וקאמר דמ"מ מן השמים לא נתנה להכריע ע"פ נביא ומה"ט אמרינן בעלמא דהחכם עדיף מנביא ודו"ק:

רב קידר, תורת אוהל, כרך ב', דף תתכב

יהושע הינו ראש וראשון לחכמי ישראל בבנין תושבע"פ המיוסדת על קבלת תושבע"פ ממשה שקיבל מסיני, על פירוש התורה שבכתב, על תיקון תקנות לפי צרכי השעה – "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" (משנה מסכת אבות א:א). ...

~ תורה שבעל פה והנהגה טבעית ~

רב קידר, תורת אוהל, כרך ב', דף תתכה

... הניסים שנעשו ליהושע, ולישראל בהנהגתו, לא היו מוכרכים (להבדיל מהניסים שנעשו למשה), ולא הייתה מטרתם אלא לאשש את מנהיגותו של יהושע. התקופה הקצרה של הניסים הגלויים – ארבעה חודשים – מלמדת כי עיקר עניינו של יהושע היה להכשיר את ליבם של ישראל להנהגה הטבעית שבארץ ישראל. יהושע זכה לחתום תורה מן השמים כדי ללמד שמכאן ואילך תורה לא בשמים היא. לו זכו ישראל, היו מגיעים לתכלית מעמדם עם מות יהושע, ולא היה להם אלא חמישה חומשי תורה וספר יהושע כחלק בלתי נפרד מתורת ה'.